

“LİTERATÜR OKUMAKTAN LİTERATÜR OLMAYA: ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME”

Sunum 9 – Nitel ve Nicel Araştırma

Prof. Dr. A. Egemen YILMAZ

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

Yenilik Araştırmaları ve Teknoloji Transfer Ofisi – Proje Destek Ofisi
2019-2020 Akademik Yılı Bahar Yarı Yılı

Pozitivist Paradigma

Pozitivizm:

- Araştırma süreçleri bağlamında, bilginin ancak katı bilimsel yöntemlerle üretilebileceğini savunan düşünce sistemi
- Tarafsızlığa, istatiksel ölçmelere, sayılabilir durumlara ve gözlenebilir olaylara çok önem verir; zira kuram oluşturma ancak bu bileşenlerle mümkün olabilir
- Gerçeklik insanlara bağımlı değildir; tek başına doğada vardır

Pozitivist Paradigma

Pozitivizm:

- Amaç, sebep sonuç ilişkilerinin açıklanmasıdır
- Araştırma soruları ve hipotezler, yapılan deneylerle test edilir ve cevaplanır; dolayısıyla deneysel desenlere önem verilir

Nitel ve Nicel Araştırma

Nicel, Niceliksel ve Kantitatif Araştırma (*Quantitative Research*)

- Olgu ve olayların nesnelleştirilerek gözlemlenebilir, ölçülebilir (gözlem ve ölçümler de tekrar edilebilir) ve sayısal olarak ifade edilebilir bir şekilde ortaya koyulmasında dayalı araştırma türü
- Biyoloji, kimya, fizik, mühendislik, tıp, sosyal bilimler gibi alanlardaki gözlem ve ölçmeye dayanır araştırmalar
- Ne kadar? Ne miktarda? Ne kadar sık? Ne kadar yaygın? sorularına yanıt arar

Nitel ve Nicel Araştırma

Nitel, Niteliksel ve Kalitatif Araştırma (*Qualitative Research*)

- Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma türü
- Niçin? Nasıl? Ne Şekilde? sorularına yanıt arar

Nitel ve Nicel Araştırma

Varsayım Açısından Karşılaştırma

Nicel Araştırma	Nitel Araştırma
Gerçeklik Nesneldir	Gerçeklik Oluşturulur
Değişkenler kesin olarak saptanabilir ve aralarındaki ilişkiler net bir şekilde ölçülebilir	Değişkenler karmaşıktır ve aralarındaki ilişkiyi ölçmek zordur
Araştırmacı nesnel bir tavır sergiler	Araştırmacı katılımcı bir tavır sergiler

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Varsayım Açısından Karşılaştırma

- Nicel araştırmalarda insandan, kültürden bağımsız doğruları keşfetmek ve genelleştirmek amaçlanır
- Nitel yaklaşımda ise gerçekliğin zaman ve kültüre bağlı bir olgu olduğu varsayılır

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Varsayım Açısından Karşılaştırma

- Sınırlı sayıda değişken kontrol ve ölçmeye olanak sağladığı için nicel araştırmalarda sınırlı sayıda değişken ele alınır.
- Nitel araştırmalar ise olay ve olguların arasında karmaşık ilişki olduğunu, birbirlerinden ayrı, bağımsız olmadığını varsayar.

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Varsayım Açısından Karşılaştırma

- Nicel araştırmalarda, pozitivistin varsayımına bağlı olarak bilginin üretilmesi sürecinde araştırmacının nesnelliği önemlidir
- Nitel araştırmalarda, araştırmacının sosyal değerleri ve gerçekliği göz ardı ederek yansız olması güçtür

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Amaç Açısından Karşılaştırma

NİCEL ARAŞTIRMA	NİTEL ARAŞTIRMA
Genelleme	Derinlemesine betimleme
Tahmin	Yorumlama
Nedensellik ilişkisini açıklama	Aktörlerin bakış açılarını anlama

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Amaç Açısından Karşılaştırma

- Nicel araştırmalarda, çalışılan bir olgunun evrende normal dağıldığı ilkesinden yola çıkılarak örneklem üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen sonuçlar bütünü temsil eder.
- Nitel araştırmalarda bir olayın ayrıntılı çalışılması ve ilişkilerin sınırlı bir çerçevede anlaşılması daha önemlidir.

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Amaç Açısından Karşılaştırma

- Nicel araştırmalarda evrene hakim olan yasalar bulunmaya çalışılırken ileriye yönelik tahminde bulunulur
- Nitel araştırmalarda ise bir duruma egemen olan ilişkiler ağının belirli bir sistematik yaklaşımla yorumlanmaya çalışılması daha anlamlı bulunur

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Amaç Açısından Karşılaştırma

- Nicel araştırmalarda, bir duruma neden olan ilişkiler sınırlı sayıdaki değişkenlere ve ilişkilere indirgenerek açıklanır
- Nitel araştırmalarda, bir duruma dahil olan aktörlerin algı ve bakış açılarının yorumlanmasına odaklanılır

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Yaklaşım Açısından Karşılaştırma

NİCEL ARAŞTIRMA	NİTEL ARAŞTIRMA
Kuram ve denence ile başlar	Kuram ve denence ile son bulur
Deney, manipülasyon ve kontrol içerir	Kendi bütünlüğü içinde ve doğaldır
Standardize edilmiş veri toplama araçları kullanılır	Araştırmacının kendisi veri toplama aracıdır

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Yaklaşım Açısından Karşılaştırma

- Nicel araştırma, denence veya kuramla yola çıkarak, bu denencelerin geçerliğini ya da kuramın probleme ne derece uyduğunu test etmeyi dener
- Nitel araştırma, aktörlerin bakış açılarından yola çıkarak sonuç elde etmeye çalışır ve bu sonuçlar belirli bir eğilim sergilediği zaman bir denence geliştirir

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Yaklaşım Açısından Karşılaştırma

- Nicel araştırmalarda, hangi değişkenin hangi diğer değişkenler üzerinde etkili olduğunu bilmek ve ölçmek önemlidir
- Nitel araştırmada, duruma özgü koşullar dışarıdan bir etki yoluyla manipüle edilmez

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Yaklaşım Açısından Karşılaştırma

- Nicel araştırmalarda değişkenler arasındaki ilişkiyi ölçmeyi hedefleyen araçların olması gerekir
- Nitel araştırmada, çalışılan duruma anlam verme bireysel yorumlamayı gerektirdiği için araştırmacı araştırma sürecinde önemli bir etkindir

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel ve Nicel Araştırma

Araştırmacının Rolü Açısından Karşılaştırma

NİCEL ARAŞTIRMA	NİTEL ARAŞTIRMA
Olay ve olguların dışında kalır, yansız ve nesnel davranır	Olay ve olgulara dahil olur, öznel bakış açılı davranır

- Nicel araştırmada araştırmacıya yüklenen rol, kendinden bağımsız gerçeği yansız ve nesnel bir şekilde sunmasıdır
- Nitel araştırmada ise gerçeklik insan tarafından oluşturulan yorumsal bir süreçtir; bu yüzden onu oluşturan bireyden bağımsız düşünülemez

Nitel ve Nicel Araştırma

Sonuç Olarak...

NİCEL ARAŞTIRMA	NİTEL ARAŞTIRMA
Nasıl, Ne veya Neden soruları ile yola çıkar	Nasıl veya Ne soruları ile yola çıkar; en başta Neden sorusunu sormaktan kaçınır (<i>Burada aykırı düşünceler de var</i>)
Bağımsız ve bağımlı değişkenler içerir	Keşfedilecek olgunun belirlenmesini zorunlu kılar
Değişkenler arasındaki ilişki ve bağlantıları araştırır; karşılaştırma yapmaya çalışır	İlişki, etki, sebep, sonuç gibi sözcükleri zikretmekten kaçınır

Nitel ve Nicel Araştırma

Sonuç Olarak...

NİCEL ARAŞTIRMA	NİTEL ARAŞTIRMA
30'lu yaşlardaki kişiler ebeveynlerini hangi sıklıkla ziyaret eder?	Bir taşra kasabasında, tek ebeveynli bir çocuk olarak büyümek nasıl bir deneyimdir?
Gece vardiyasında çalışan kişilerde stresin hayat kalitesi üzerindeki etkileri nedir?	Sağlık alanında çalışan kişilerin gece nöbetlerindeki deneyimleri nelerdir?
Zayıf ve obez bireylerin 'öğün' ve 'atıştırma' frekans ve yoğunlukları arasında ne gibi farklar bulunmaktadır?	Obez bireyler diyet esnasında deneyimledikleri 'öğün' kavramını nasıl tarif ederler?
Stresli iş ortamları, personel sirkülasyonuna yol açmakta mıdır?	

Nitel ve Nicel Araştırma

Sonuç Olarak...

Çalışmanın Amacı	Muhtemel Araştırma Soruları	Araştırma Stratejileri	Veri Toplama Tekniklerine Örnekler
Kesfedici (Exploratory): • Çok az anlaşılan bir olayı, durumu ya da koşulu araştırma • Önemli değişkenleri belirleme ya da ortaya çıkarma • Daha sonraki araştırmalar için hipotezler üretme	• Bu okulda ne oluyor? • Okuldaki öğretmenlerin davranış şekilleri ile ilgili önemli konular ya da modeller nelerdir? • Bu konular ve modeller birbirleri ile ne şekilde ilişkilidir?	• Durum çalışması • Gözlem • Saha çalışması	• Gözlem • Görüşme
Tanımlayıcı (Descriptive): • Bir olayı, durumu ya da konuya ilişkin koşulu belgeleme	• Bu okulda var olan önemli davranışlar, olaylar, tavırlar, süreçler ve/veya yapılar nelerdir?	• Durum çalışması • Saha çalışması • Etnografya • Gözlem	• Anket • İçerik analizi
Açıklayıcı (Explanatory): • Bir olaya, duruma ya da koşula neden olan güçleri açıklama • Bir olayı, durumu ya da koşulu biçimlendiren akla yatkın nedensel ağları belirlemek	• Bu okulun yapısını şekillendiren olaylar, inançlar, tavırlar ve/veya politikalar nelerdir? • Bu güçler, okulu şekillendirmede ne şekilde etkileşimde bulunur?	• Durum çalışması • Saha çalışması • Etnografya	• Gözlem • Görüşme • Anket • İçerik analizi
Tahmin Etme (Predictive): • Bir olayın, durumun ya da koşulun sonuçlarını tahmin etme • Bir olayın, durumun ya da koşulun neden olabileceği davranışları ve hareketleri önceden kestirme	• Şu anda bu okulda uygulanmakta olan politikaların sonucu olarak gelecekte ne olması muhtemeldir? • Bundan kimler, ne şekilde etkilenenler?	• Gözlem • Görüşme	• Görüşme • Anket • İçerik analizi

Nitel Araştırma Desenleri

- Gömülü Teori (*Grounded Theory*)
- Etnografya
- Olgubilim veya Fenomenoloji veya Fenomenografi

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Gömülü Teori (*Grounded Theory*)

Amaç:

- Betimlemenin ötesine geçmek,
- Bir süreç veya eyleme ilişkin “birleştirilmiş kuramsal açıklama” ortaya koymak,
- Bir kuram oluşturmak ya da keşfetmek
- Kavramsal kategoriler arasındaki ilişkileri göstermek ve bunların hangi kuramsal ilişkiler çerçevesinde oluştuğunu, değiştirildiğini ve sürdürüldüğünü ortaya koymak

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Gömülü Teori (*Grounded Theory*)

- Kuramlar araştırmadan çıkmakta, araştırmayı etkilememekte
- Hatırlatıcı notlar tutma, veriler analiz edildikçe fikirlerin kağıda dökülmesi kuram geliştirme çalışmasının bir parçası
- En temel veri toplama şekli genellikle görüşme

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Gömülü Teori (*Grounded Theory*)

Sistematiik prosedürler:

- Çalışma alanına yapılan ziyaretler
- Ziyaretlerde veri toplamak için çoğunlukla görüşmeler
- Veri toplama ve analiz işlemlerinin “zigzag” şeklinde, veriler doygunluğa ulaşınca kadar devam etmesi

Yapısalcı yaklaşım:

- Yapısalcı yaklaşım; zengin veri toplama yöntemleri, veri kodlama, hatırlatıcı notlar (memo), teorik örnekleme gibi sistematiik yaklaşıma ait kavramlardan söz etmekte
- Ancak bireylerin görüş, değer, inanış ve hislerine araştırma yöntemlerinden daha çok değer vermekte

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Gömülü Teori (*Grounded Theory*)

- Verilerin analizi, ilk verinin toplandığı anda başlar
- Toplanan veriler kavramsallaştırılır
- Kavramlar biriktikçe, daha soyut ve açıklayıcı terimler altında gruplanır (kategoriler oluşturulur)
- Veri toplama ve analizi sürecinin sonucu, belirli bir problem ya da insan topluluğu üzerine yazılmış temel düzeyde bir kuram veya teoridir
- Açık kodlama, eksenel kodlama ve seçici kodlama sırasında hatırlatıcı notlar (memo) tutulması kuram geliştirmenin bir parçasıdır

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Gömülü Teori (*Grounded Theory*)

- Vurgu, teori oluşturma ve geliştirme üzerine
- Bir çok nitel araştırmalarda amaçlanan sonuç, dar bir tanımlı içermekte (örneğin etnografya ve fenomenolojide); ancak gömülü teori araştırmalarında geniş bir tanımlama amaçlanmakta
- Gömülü teori, anlamlara ve yaşantılara odaklanması açısından fenomenoloji geleneğine yakın; ancak olgulara ilişkin kuramlar ortaya koymakta

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Gömülü Teori (*Grounded Theory*)

En yaygın veri toplama yaklaşımı görüşme ve gözlem

Ancak:

- Fenomenolojide denekler kelimeleri ve eylemlerinden toplanan veri
- Gömülü teoride şirket raporları, ikincil veriler ve hatta istatistikler

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Etnografya (*Ethnography*)

- Bir toplumun kültürü, bir kurumun kültürü, bir arkadaşlık grubunun kültürü ya da belirli bir amaç ya da neden ile bir araya gelen bireylerin oluşturduğu kültürün incelenmesi
- İnsan topluluklarının ilişkilerini ve davranışlarını kendi ortamlarında gözleme, belgeleme ve yorumlamayı içeren bir yöntem
- Bireylerin günlük deneyimlerini gözlemleyerek, bireylerle ve onlarla ilgili diğer kişilerle görüşme yaparak belgelemek
- Bir durum ve/veya bir topluluk hakkında genel bir çerçeveye ulaşmak

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Etnografya (*Ethnography*)

- Araştırmacı (Etnograf), açıktan ya da gizlice, uzunca bir zaman diliminde insanların günlük yaşamına katılır, ne olduğunu izler, konuşulanları dinler, soru sorar ve ilgili diğer verileri toplar
- Pozitivizme karşı bir nevi tepkiyle etnograflar tarafından geliştirilen doğalcılık (natüralizm)
- Doğalcı araştırmada sosyal dünya, araştırmacı tarafından bozulmadan olabildiğince doğallığı içinde incelenmekte
- 3 Temel Kavram: Doğallık, Kavrayış, Keşif

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Etnografya (*Ethnography*)

- Veri toplamadaki temel yaklaşım “yapılandırılmamışlık” üzerine kurulu
- Bir başka deyişle, veriler başlangıçtan itibaren takip edilen detaylı bir plan izlenmeden, yapılandırılmamış bir biçimde toplanmakta
- Tek bir olgu için anket, gözlem, kayıt gibi birden fazla yöntem kullanılabilmekte

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Etnografya (*Ethnography*)

- Kişilere yüz yüze görüşmelerde olduğu gibi genel olarak belirli bir yargıya ilişkin ne düşündükleri, ne hissettikleri sorulmamakta
- Araştırma sürecinde gözlemler not olarak kaydedileceği gibi, video kayıtları, sesli, kayıtlar ve fotoğraflar gibi farklı medyalar kullanılarak da kaydedilebilmekte

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Etnografya (*Ethnography*)

- Veri kaynakları genellikle bir kültürü oluşturan ve o kültürden etkilenen bireyler ya da gruplar (bir sınıf, okul, kurum ya da örgüt, arkadaş grubu, mesleki grup, aile, iş ortamı vb.)
- Veriler çoğunlukla gözlem, görüşme gibi nitel veri toplama yöntemleri ile toplanmakta

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Etnografya (*Ethnography*)

- Gözlem katılımcı veya katılımcı olmayan türden olabilmekte
- Ancak katılımcı gözlem yapan araştırmacının kendi varlığının doğal ortamı ve dolayısıyla kültürü nasıl etkilediği konusunda farkındalık geliştirmeli ve bu etkileri en aza indirmek için çaba göstermeli

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Etnografya (*Ethnography*)

Dikkat edilmesi gereken hususlar:

- Not alma sürecinde, toplanan bilgiler hakkında geniş açıklamalarda bulunma
- Farklı bakış açısından çeşitli bilgiler elde etme
- Örneklemin kullanmış olduğu kendine özgü kelimeler ve cümlelerin yapısını bozmadan doğrudan aktarma

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Etnografya (*Ethnography*)

- Genellikle araştırmacıların belirli gözlemlerine ve yorumlarına dayandığından (nadir olarak ortaya çıkan sayısal veriler dışında) araştırmacıların kanaatlerinin geçerliğini saptamaları oldukça zor
- Gözlemcilerin önyargılarını elemine etmek de genellikle imkânsız
- Genelleme yapabilmek imkansız
- Bir planın ortaya konması ve bu plana tam olarak uyulması oldukça güç

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Olgubilim (Fenomenoloji/Fenomenografi)

- Olayların varlığını inceleme ve tanımlamaya yönelik tümevarımsal bir yöntem (1794; Immanuel Kant)
- “Gerçek midir?” sorusuna yanıt aramakta
- Bu yaklaşıma göre:
 - Tek bir gerçeklik yok; gerçeklik kişisel algılamalara dayanmakta ve zamanla değişebilmekte
 - Ne bildiğimiz, içinde bulunduğumuz durum, çevre ve şartlara göre değişiklik göstermekte

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Olgubilim (Fenomenoloji/Fenomenografi)

- Bir araştırmacının derin görüşmeler yaparak bireylerin belli tepkilerini ve bakış açılarını gözlemlemeye çalıştığı bir yöntem
- İnsanların benzer deneyimleri nasıl algıladıkları ve yorumlarındaki ortaklıkları bulmaya çalışılmakta
- Bakış açılarındaki ortaklık, 'deneyimlerin özü' şeklinde ifade edilmekte

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Olgubilim (Fenomenoloji/Fenomenografi)

İki farklı tür:

Yorumlayıcı Olgubilim: deneyime yönelme ve yaşama ilişkin metinleri yorumlama

Aşkın (Önyargısız) ya da Psikolojik Olgubilim: Araştırmacının yorumlarından daha ziyade katılımcıların deneyimlerinin betimlenmesi

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Olgubilim (Fenomenoloji/Fenomenografi)

- Bireylere herhangi bir müdahalede bulunulmamakta
- Olduğu gibi kabul edilmekte, izlenmekte ve incelenmekte
- Örneklemeye dahil edilecek birey sayısının genellikle 10'u geçmemesi önerilmekte
- Uzun görüşmeler, hatta birden fazla oturum gerektiren görüşmeler söz konusu olacağı için örneklemin sınırlı kalması doğal
- Daha fazla bireyle görüşmek, olguyla ilgili daha fazla bilgi elde etmek anlamına gelmemekte

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırma Desenleri

Olgubilim (Fenomenoloji/Fenomenografi)

Veri toplama süreci üç aşamadan oluşmakta:

1. Bireylerle derinlemesine, yarı yapılandırılmış, sözlü görüşmeler (mutlaka kaydedilmeli)
2. Olgulara ilişkin anlamlandırmalar yapılabilmesi adına, bireylerin deneyimlerini ayrıntılı bir şekilde yazmaları
3. Katılımcı gözlemci teknikleri kullanılarak bireyin araştırılan olguya ilişkin davranışlarının gözlemlenmesi

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırmalarda Dış Geçerlik

Hatırlatma

Dış Geçerlik: Elde edilen sonuçların benzer gruplara ya da ortamlara aktarılabilirliği

Nitel araştırmaların genellenebilirliğini; yani dış geçerliğini düşüren etmenler:

- Geniş bir örnekleme temsil etmemesi
- Amacının belli bir olgunun derinlemesine anlaşılmasını sağlamak olması
- Seçilen yöntemin yapılan çalışmaya özgü olması

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Sonuç Olarak...

- Nitel araştırmalarda araştırma soruları, nicel araştırmalardaki gibi araştırmanın başlangıç noktasını oluşturmaz. Araştırma süreci boyunca araştırma sorularında değişme ve gelişmeler olabilir.
- Nitel araştırmacı, yaptığı her açıklamanın ve vardığı her sonucun sürekli olarak nedenlerini ortaya koymalı ve bu nedenleri destekleyici bulguları okuyucuya sunmalıdır.
- Nitel araştırmalarda, nicel araştırmalarda olduğu gibi sistematik ve her aşaması önceden planlanmış bir araştırma deseni yoktur.

Kaynak: A. Yıldırım, H. şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırmalarda Etik

- İnsanların veri kaynağı olarak kullanıldığı tüm araştırmalarda, temel insanlık değer ve standartlarına uygun olarak davranılmasını gerektiren temel ahlak kuralları hakkında yeterli bilgiye sahip olmak gerekmektedir
- Etnografik Çalışma Alanında Etik: Sosyal konulardaki verilerin doğal ortamında, bu doğal ortamı mümkün olduğunca az etkileyerek toplanmasını içermekte;
 - Araştırmacının ortam üzerindeki etkisi,
 - Katılımcıların da araştırmacı üzerinde etkisi,
 - Katılımcıların onayı oldukça önemli

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırmalarda Etik

- Araştırmada Görüşme Etiği: Ses kayıt cihazı sıklıkla kullanılmakta; ses kayıt cihazının kullanımında dikkat edilmesi gerekenler;
 - Katılımcının rızasının alınması
 - Gerçek adların saklanacağı ve sadece hayali isimlerin kullanılacağına temini
 - Kayıt sürecinin kontrolünün görüşülene verilmesi
 - Görüşmenin sonunda kaydı dinleyebilme olanağı sağlanması

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırmalarda Etik

Anketlerin Kullanımında Etik:

- Anketlerin uygulanmasında araştırmacı ile cevaplayıcılar arasındaki doğrudan etkileşim düzeyinin az olması, etik sorunun da az olmasını veya hiç olmamasını sağlamakta
- Anket formunun doldurulması ile ilgili kurallar açık ve net bir şekilde ifade edilmiş olmalı
- Anketlerde isim kullanılmaması gerekmekte; ancak e-posta yoluyla geri dönüşlerde kimin gönderdiği bilinebileceğinden farklı bir çözüm bulunması gerekmekte
- Katılımcılara parasal maliyetinin olmaması garanti edilmeli; sadece zamansak maliyet olması sağlanmalı

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırmalarda Veri Toplama

1. Görüşme
2. Gözlem
3. Doküman İncelemesi
4. Mecazlar Yoluyla Nitel Veri Toplama

Görüşme: önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırmalarda Veri Toplama

Bireysel Görüşme:

Görüşmeci ile kaynak kişi dışında kimse bulunmamalı!...

Açılış:

- Görüşmeci kendisini ve bağlı olduğu birimi tanıtmalı
- Amacını açıklamalı
- Katılımcıya fikrinin önemli olduğunu vurgulamalı
- Görüşmenin gizliliği konusunda garanti verilmeli

Soru Sorma:

- Daha az hassas konularla başlanıp sonra özel konulara girilmeli
- Sorular Keşfedici nitelikte olmalı

Not tutma:

- Elektronik kayıt yöntemi veya görüşme formu üzerinden olmalı

Süre ve mola:

- 45-90 dakika

Görüşmeyi tamamlama:

- Notlar özet olarak kaynakla paylaşılmalı
- Teşekkür

Nitel Araştırmalarda Veri Toplama

Odak Grup Görüşmesi:

- Ortak bir sorun etrafında birleşebilen grup üyelerinin (6-8 kişi), görüşmecinin soracağı sorulara, karşılıklı etkileşimde bulunarak, cevap aramaları şeklinde yapılmakta
- Katılımcılar, konuyu birbirleriyle tartışmakta; görüşmeci bu tartışmaları başlatmak, amaçtan uzaklaşmamasını sağlamak ve ortaya çıkan bilgileri toplamakla görevli
- Odak grup görüşmelerinde önemli olan katılımcıların kendi görüşlerini özgürce ortaya koymalarını sağlayacak ortam oluşturmak

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırmalarda Veri Toplama

Odak Grup Görüşmesi:

Açılış:

- Görüşmeci kendisini ve bağlı olduğu birimi tanıtmalı
- Amacını açıklamalı
- Odak grup çalışmasının ne olduğu ve sürecin nasıl yürütüleceği hakkında kısa bir bilgi vermeli

Soru Sorma:

- Açık uçlu ve yorum gerektiren sorular seçilmeli
- Genelden özele gidilmeli
- Neden sorusu kullanılmalı
- Sorular, araştırılan konuyu katılımcıların hafızalarında canlandıracak şekilde ifade edilmeli

Not tutma:

- Elektronik kayıt yöntemi veya görüşme formu

Süre ve mola:

- 90-120 dakika

Görüşmeyi tamamlama:

- Notlar özet olarak kaynakla paylaşılmalı
- Teşekkür

Nitel Araştırmalarda Veri Toplama

1. Görüşme
- 2. Gözlem**
3. Doküman İncelemesi
4. Mecazlar Yoluyla Nitel Veri Toplama

Gözlem:

- Sadece görme duyusuyla ya da işitme duyusuyla değil bütün duyu organları ile yapılması gereken bir eylem
- Gerçek bilgiyi sağlayabilmekte; aynı zamanda olaylara ve hatta davranışlara da odaklanabilmekte

Nitel Araştırmalarda Veri Toplama

Gözlemlerin Sınıflandırılması:

- Yapılandırılmışlığına göre
- Gözlemcinin rolüne göre
- Araştırma yapılan ortamın doğal ya da yapay olmasına göre

- Yapılandırılmışlığına Göre:
 - Yapılandırılmış (SistematiK) Gözlem
 - Doğal ortamlarda gerçekleştirilir
 - SistematiKtir; araştırmacının gözlemlerden sayısal veri üretmesini sağlar. Sayısal veriler durumlar ve frekanslar arası karşılaştırma yapmayı sağlar.
 - Gözlemci pasif roldedir, müdahale edemez.
 - Gözlemler belli bir plana göre kaydedilir.
 - Yapılandırılmış gözlem formları kullanılabilir.

Nitel Araştırmalarda Veri Toplama

- Yapılandırılmışlığına Göre:
 - Yapılandırılmamış Gözlem
 - Gözlem öncesi yapılandırılmamış ve gözlemciye bilgi toplamada ve kayıt etmede özgürlük sağlayan bir tür gözlem yöntemi
 - Not alma, günlük tutma ve genellikle bilgi sunandan bilgi toplama şeklinde
 - Bu tür bilgi göreceli olarak yapılandırılmış ve karmaşık
 - Gözlemcinin bilgileri sentezleme, soyutlama ve organize etme görevlerini yapmasını gerektirmekte

Nitel Araştırmalarda Veri Toplama

Gözlemlerin Sınıflandırılması:

- Yapılandırılmışlığına göre
- Gözlemcinin rolüne göre
- Araştırma yapılan ortamın doğal ya da yapay olmasına göre

- Gözlemcinin Rolüne Göre:
 - Katılımlı (Katılımcı) Gözlem
 - Tam Katılımcı Gözlem
 - Araştırmacı, kimliğini saklayarak gruba karışır; gözlemci olduğunu belli etmez
 - Gözlemci Olarak Katılımcı Gözlem
 - Araştırmacı, gözlemci olduğunu belli eder

Nitel Araştırmalarda Veri Toplama

Gözlemlerin Sınıflandırılması:

- Yapılandırılmışlığına göre
- Gözlemcinin rolüne göre
- Araştırma yapılan ortamın doğal ya da yapay olmasına göre

- Gözlemcinin Rolüne Göre:
 - Katılımcı Olmayan (Katılımsız) Gözlem
 - Katılımcı Olarak Gözlemci
 - Araştırmacı, kısa süreli olarak gruba girer; ancak müdahalede bulunmaz
 - Tam Gözlemci
 - Araştırmacı, sadece uzaktan gözlemde bulunur

Nitel Araştırmalarda Veri Toplama

1. Görüşme
2. Gözlem
- 3. Doküman İncelemesi**
4. Mecazlar Yoluyla Nitel Veri Toplama

Doküman İncelemesi:

- Gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda veya araştırmanın geçerliğini arttırmak amacıyla araştırılan probleme ilişkin olarak yazılı ve görsel materyaller de araştırmaya dahil edilebilmekte
- Tek başına bir araştırma yöntemi olabildiği gibi, ek bilgi kaynağı olarak da kullanılabilenekte
- Anılar, günlükler, özel mektuplar, itiraflar gibi kişisel belge ve dokümanların yanı sıra, yazılı basın, periyodik yazılı kaynaklar, magazin, dergi ve kitaplar

Nitel Araştırmalarda Veri Toplama

1. Görüşme
2. Gözlem
3. Doküman İncelemesi
- 4. Mecazlar Yoluyla Nitel Veri Toplama**

Mecazlar Yoluyla Nitel Veri Toplama:

- Bir kavram, olgu veya olayın başka bir kavram, olgu veya olaya benzetilerek açıklanması
- Karmaşık değişkenlerin önemli özelliklerini basit bir formatla tanımlamakta oldukça etkili
- Ancak bütün resmin yalnızca bir parçasını gösterir

Meraklısına:

<https://www.andrews.edu/~freed/qualmetaphor.htm>

Karma Yöntem

- En az bir nitel ve nicel yöntem içeren ve hiçbir yöntemin araştırma paradigmasına doğrudan bağlı olmayan çalışmalar
- Çalışmanın her aşamasında çoklu yaklaşımın birleşmesi gerekmekte (problemin tanımlanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve sonuçların yazımı)
- Verilerin ve analizlerinin başka bir yaklaşıma dönüştürülmesi gerekmekte (nitel verilerin içerik analizini aynı verilerin nicelleştirilmesinin ardından nicel analizin takip etmesi gerekmekte)

Karma Yöntem

- Hem nitel hem de nicel araştırmanın zayıf yönleri bertaraf edilebilir
- Nitel veriler sayılarla ifade edilebilirken, sayılar nitel verilerle güçlendirilebilir
- Araştırma soruları, tek bir yöntemle elde edilmesi mümkün olmayan bir bakış açısı ile yanıtlanabilir
- Sonuçların genellenebilirliği artırılabilir

Karma Yöntem

- Nitel ve nicel araştırmanın her ikisini birden tamamlamak tek bir araştırmacı için zor olabilir
- Zaman ve para açısından ekonomik olmayabilir
- Karşılaşılan bazı detaylar araştırmacının uzmanlık alanının dışında kalabilir

Karma Yöntem

■ Karma Yöntem Matrisi

Açıklamalar:

- Büyük harf, baskınlığı belirtmektedir
- '+' işareti eş zamanlılık; '→' işareti ise önce/sonra ilişkisi belirtmektedir

		Zamanlama Öncelikli	
		Eş Zamanlı	Sıralı
Paradigma Öncelikli	Eş Konum	NİT + NİC	NİT → NİC NİC → NİT
	Baskın Konum	NİT + nic NİC + nit	NİT → nic NİC → nit nit → NİC nic → NİT

Karma Yöntem

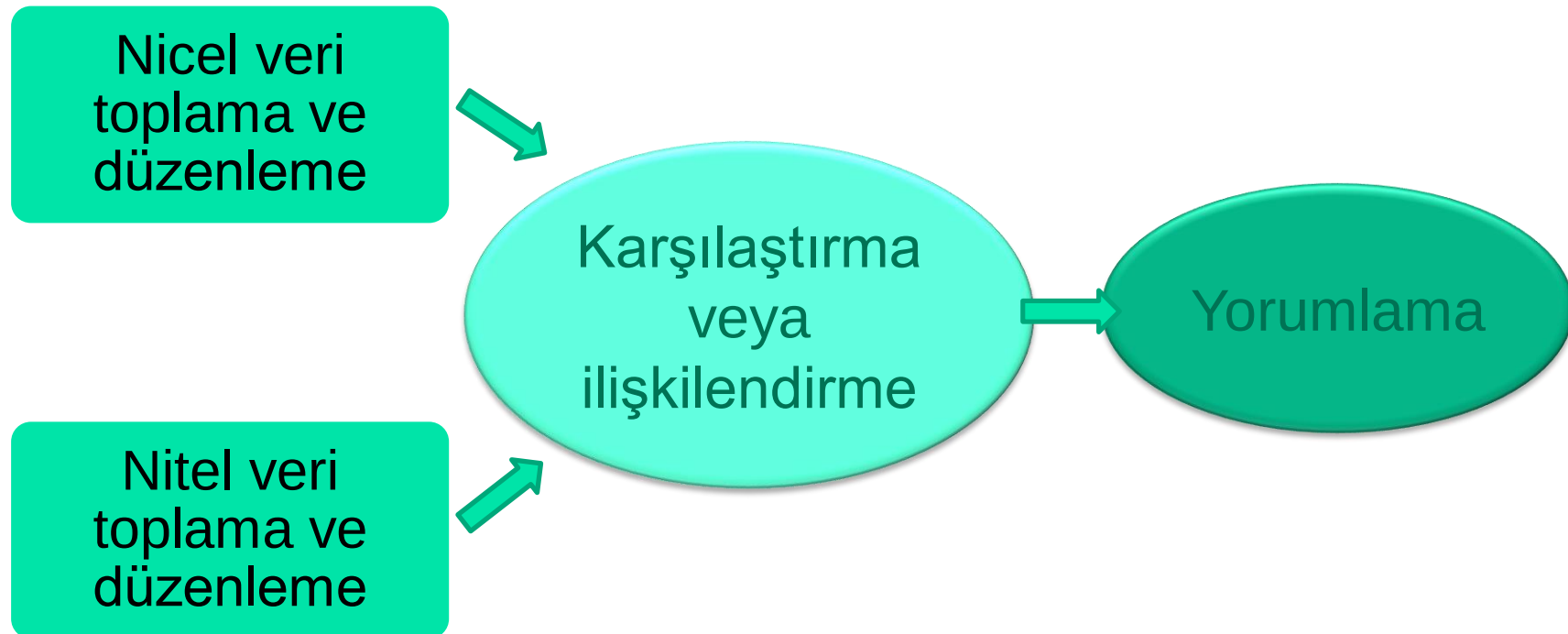
Yöntemsel Sınıflandırma

1. Yakınsayan Paralel Desen
2. Açımlayıcı Sıralı Desen
3. Keşfedici Sıralı Desen
4. İç İçe Karma Desen
5. Çok Aşamalı Karma Desen

Karma Yöntem

Yöntemsel Sınıflandırma

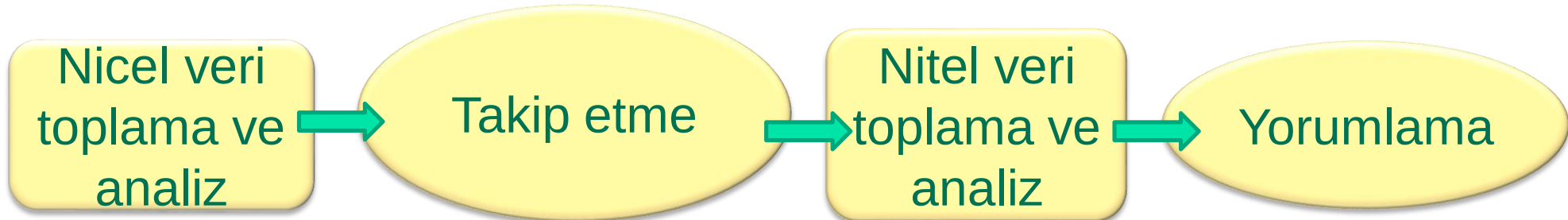
1. Yakınsayan Paralel Desen

Karma Yöntem

Yöntemsel Sınıflandırma

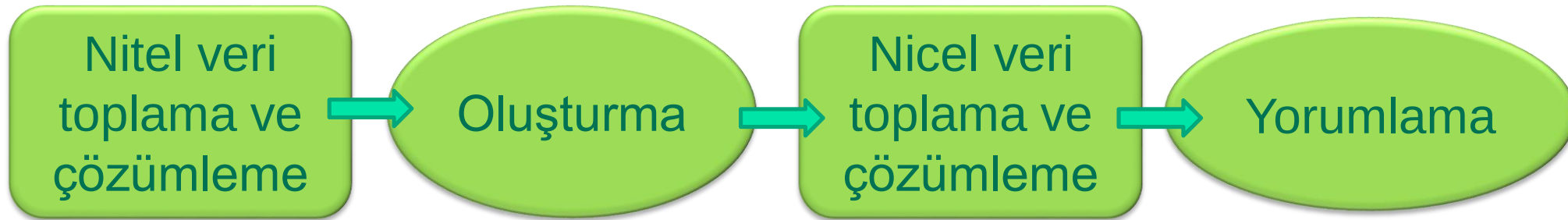
2. Açımlayıcı Sıralı Desen

Karma Yöntem

Yöntemsel Sınıflandırma

3. Keşfedici Sıralı Desen

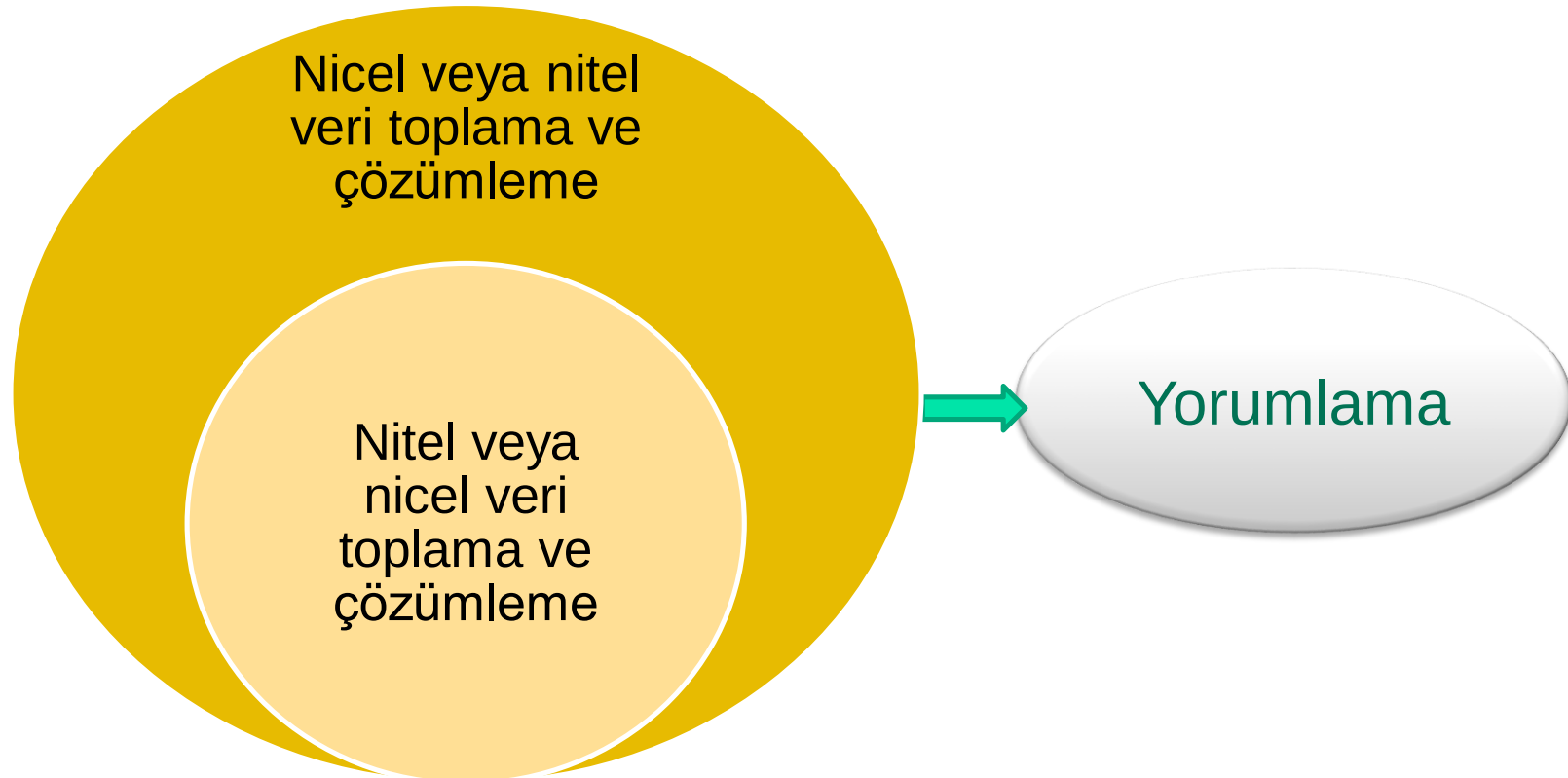

Nitel desenle keşfedilen bulguların nicel olarak sınanması veya ölçülmesi amaçlanmakta

Karma Yöntem

Yöntemsel Sınıflandırma

4. İç İçe Karma Desen

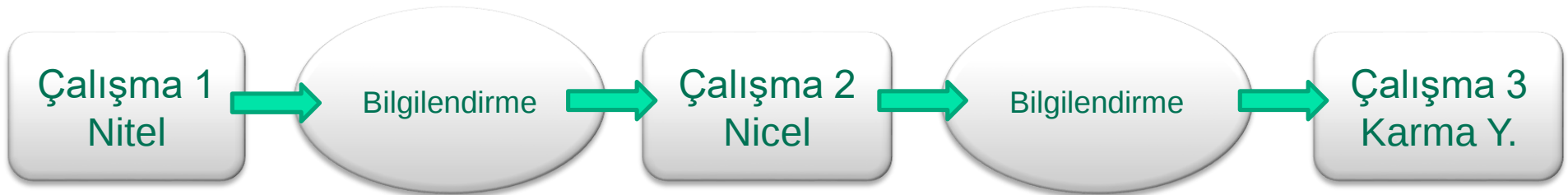

Karma Yöntem

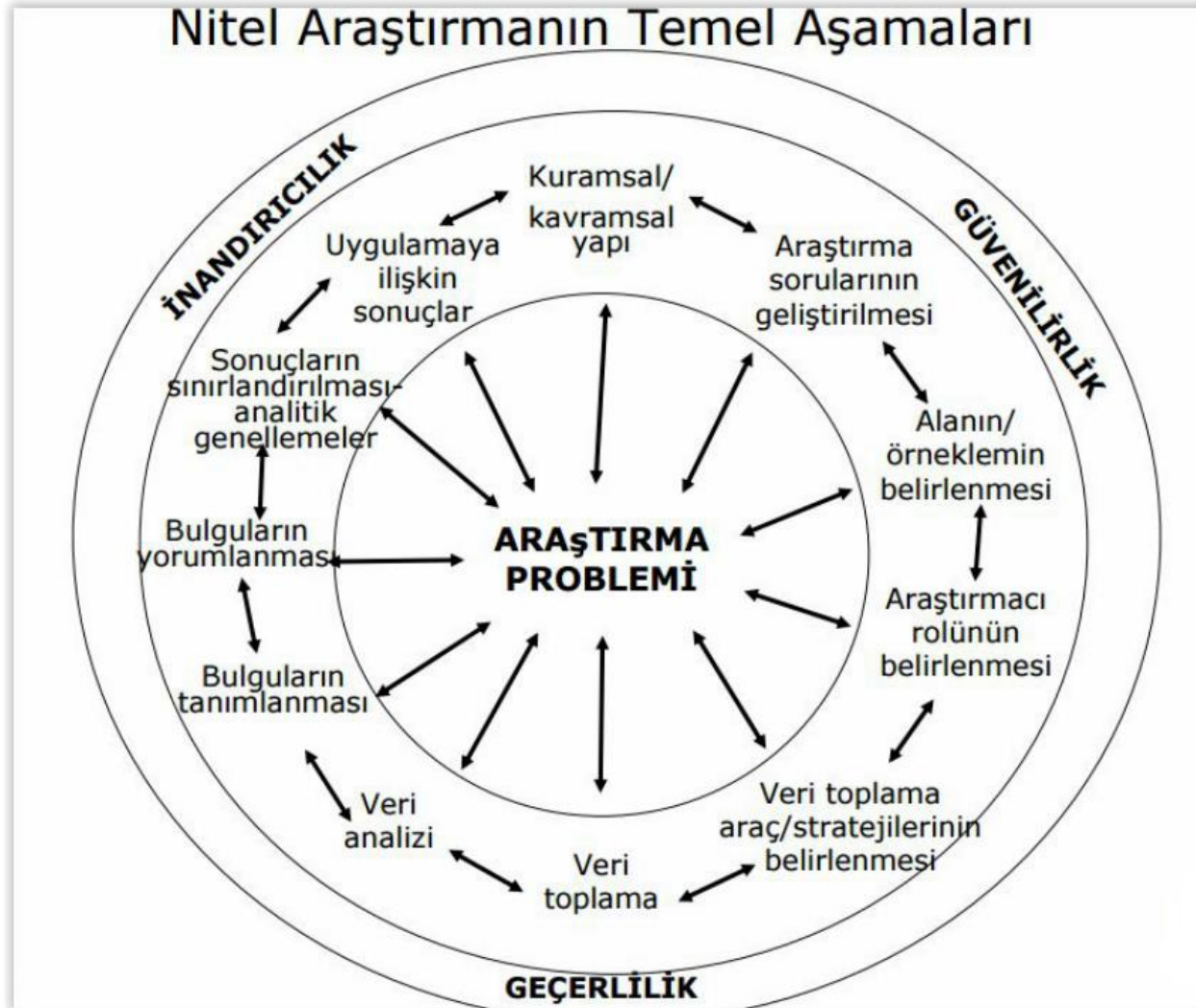
Yöntemsel Sınıflandırma

5. Çok Aşamalı Karma Desen

Genel Program Hedefleri

Nitel Araştırmalarda Planlama

Kaynak: A. Yıldırım, H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Nitel Araştırmalarda Planlama

I. Problemin Tanımlanması

- Araştırma Problemi olası kaynakları
 - 1- Mesleki veya kişisel deneyimler
 - 2- Literatür
 - 3- Sosyal konular
 - 4- Teoriler
 - 5- Başka kaynaklardan gelen fikirler
 - 6- Araştırmacının kendi araştırmaları

II. Araştırma Amacının Belirlenmesi

- Problem durumu ortaya konduktan sonra araştırmacının en önemli cümlesi olan amaç cümlesinin belirtilmesi
- Araştırmacının takip ettiği/edeceği yol haritasının kısaca sunulması

Nitel Araştırmalarda Planlama

III. Araştırma Sorularının Yazımı

- Açık uçlu, gelişebilen ve yönsüz

IV. Literatür Taraması

- Bazı kişilere göre, veri toplama sürecine göre yapılmamalı
- Bazı kişilere göre ise, veri toplama süreci öncesi ayrıntılı bir şekilde yapılmalı
- Aslında ayrı bir basamak olarak düşünülmeyip; süregelen bir faaliyet olarak kurgulanmalı

Nitel Araştırmalarda Planlama

V. Örneklem Belirleme

- Bir konu/olgu derinlemesine incelendiği için örneklem büyüklüğünün önemi yok
- Katılımcı uygunluğu daha önemli

Olasılığa dayalı örnekleme yöntemleri

- Basit seçkisiz örnekleme
- Sistematik örnekleme
- Tabaka örnekleme
- Küme örnekleme

Olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemleri

- Aşırı veya aykırı durum örnekleme
- Maksimum çeşitlilik örnekleme
- Benzeşik örnekleme
- Tipik durum örnekleme
- Kritik durum örnekleme
- Kartopu örnekleme
- Ölçüt örnekleme
- Doğrulayıcı veya yanlışlayıcı durum örnekleme
- Kolay ulaşılabilir durum örnekleme (Uygun örnekleme)

Nitel Araştırmalarda Planlama

VI. Araştırmacı Rolünün Belirlenmesi

- Elde edilecek sonuçların geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sağlanabilmesi için araştırmacı rolünün açıkça belirtilmesi, araştırma sürecinde araştırmacının hangi konumda olduğu, kendi görüşlerinin ne derece etkili olacağının belirlenmesi

VII. Veri Toplama

- 1– Mekanın belirlenmesi
- 2– Erişim sağlanması ve uyum oluşturulması
- 3– Örnekleme süreci
- 4– Veri toplanması
- 5– Veri kaydı
- 6– Alan sorunlarının çözülmesi
- 7– Verilerin saklanması

Nitel Araştırmalarda Planlama

VIII. Veri Analizi

- 1) Toplanan verilerin yazıya dökülmesi
- 2) Verinin ana temalar etrafında organize / kategorize edilmesi
- 3) Veriden elde edilen temaların birbirleriyle olan ilişkisinin ortaya konması
- 4) Verideki alternatif açıklamaların, negatif durumların ve farklı açıklamaların değerlendirilerek temaların meşruluk kazanması
- 5) Veri analizinin belli bir mantık çerçevesinde sunulması

Dinlediğiniz İçin Teşekkürler!... Sorularınız?

Dr. A. Egemen YILMAZ

aeyilmaz@eng.ankara.edu.tr